

JAK RIZIKA OMEZIT?

Rizika spojená s nepovolenými přípravky vždy vyplývají z jejich složení a ze složení jejich účinných látek. Protože uživatel není schopen při nákupu provést chemickou analýzu, měl by se zaměřit na to, co je zřejmé při zběžném ohledání balení a jak se chová distributor, od něhož přípravky odebírá.

Bez úzké spolupráce zemědělské veřejnosti a jiných uživatelů s institucemi provádějícími státní kontrolu, se nedá očekávat, že by bylo možno rizika nepovolených přípravků a padělků vymýtit.

Uvádíme přehled jevů, které by měly vést odběratele k ostražitosti, setká-li se s nimi při nákupu přípravku na ochranu rostlin. Je třeba zdůraznit, že žádný z nich sám o sobě nemusí znamenat, že se jedná o padělek nebo o nelegální prodej.

CO POVAŽOVAT ZA PODEZŘELÉ NA OBALU PŘÍPRAVKU:

- Obal přípravku je jakkoli porušen.
- Po odšroubování víčka není hrdlo lahve či kanystru opatřeno přitavenou těsnicí fólií, ačkoli na originálním výrobku vždy je.
- Na obalu chybějí markery deklarované výrobcem (typické identifikační znaky, např. hologram nebo neporušená páska přes uzávěr).
- Na obalu chybí číslo šarže nebo je uvedeno jen na papírové samolepce.
- Číslo šarže na obalu lze setřít prstem.
- Přípravek vypadá na pohled jinak než obvykle (jiný odstín, jiná velikost granulí, jiný pach, jinak se rozpouští nebo jinak pění).

KONTAKT

Státní rostlinolékařská správa

Ztracená 1099/10
161 00 Praha 6

Sekce přípravků na ochranu rostlin

Zemědělská 1752/1a
613 00 Brno
tel.: 545 110 438, fax: 545 211 078

Použité prameny:

<http://www.epa.gov/pesticides/health/illegalproducts/>
<http://www.srs.cz>

Dotazy k uvedené problematice lze zaslat na adresu prpravky@srs.cz nebo prostřednictvím webových stránek www.srs.cz

STÁTNÍ ROSTLINOLÉKAŘSKÁ SPRÁVA

Ztracená 1099, Praha 6, PSČ 161 00

Tel.: 235 010 302, fax: 235 010 363

E-mail: prpravky@srs.cz

RIZIKA NEPOVOLENÝCH PŘÍPRAVKŮ NA OCHRANU ROSTLIN A PADĚLKŮ

www.srs.cz

ÚVOD

Rizika, spojená s nepovoleným přípravkem na ochranu rostlin, jsou často pojmána veřejností obdobně jako u jiných výrobků. To znamená, že kupující se nejčastěji obává neúčinnosti, zkrácené doby použitelnosti, nebo toho, že přípravek bude na plodinu působit fytotoxicky.

Tento pohled je způsoben nedostatečnými znalostmi o složení přípravku a neznalostí toho, že i účinná látka v přípravku má své vlastní složení.

V průběhu posuzování vlastností přípravku a jeho účinných látek v rámci povolovacího řízení je předmětem hodnocení úplné složení formulace a s ním spojená rizika pro zdraví lidí, zvířat a pro životní prostředí včetně zdrojů podzemní vody. Kromě účinné látky přípravek obvykle obsahuje i formulační přísady (koformulanty), tj. látky jako rozpouštědla, plnidla, konzervanty, smáčedla, látky omezující pěnivost, synergické látky, barviva a podobně. Každý z těchto koformulantů a jeho celkový obsah ve formulaci představuje specifická rizika, která musejí být posouzena. Někdy není

povolení přípravku uděleno právě na základě obsahu některého z rizikových koformulantů. Je třeba dodat i to, že výrobci občas úmyslně registrují v různých zemích různé složení přípravku, aby mohli zabránit převozům a udržet rozdílné ceny. Různý rozsah povolených použití (plodin) v sousedních zemích pak může být způsoben odlišnostmi ve formulaci tam registrovaných přípravků, které uživatel z etikety přípravku nevyčte.

Účinná látka se do přípravku nedodává jako chemicky čistá substance. Výrobce ji producentovi přípravku dodává jako tzv. technickou účinnou látku. Termín technická účinná látka vyjadřuje to, že v průběhu výrobního procesu se vlivem výchozích surovin, technologického postupu, čistoty ovzduší ve výrobních prostorách a otěrem materiálu z výrobní linky získává směs, která mimo účinné látky obsahuje i určité množství různých nečistot a metabolitů. Podle pravidel hodnocení platných v zemích EU je nutno každý nový zdroj účinné látky a výrobní závod posoudit a na základě složení výstupní suroviny povolit nebo nepovolit využívání účinné látky z něj pocházející pro výrobu povoleného přípravku.

V případě účinné látky představuje každá nečistota a metabolit specifickou míru rizika a žadatel o povolení musí u každé z nich formou vědeckých studií doložit, že nepředstavuje riziko pro zdraví lidí, nebo nepřijatelné riziko pro složky životního prostředí. Stejně jako v případě koformulantů může být žádost o povolení přípravku zamítnuta na základě obsahu určité nečistoty, která představuje nepřijatelné riziko např. pro podzemní vody, nebo pro osoby provádějící aplikaci. Vzhledem k tomu, že např. hydrologické poměry, klimatické a půdní podmínky se v jednotlivých zemích liší, mohou se lišit i výsledky vědeckých modelování a závěry hodnocení rizik.

U přípravků nelegálně uváděných na trh je téměř pravidlem, že se liší významně obsah a charakter nečistot, někdy i koformulantů oproti povoleným přípravkům. Zřídka se objeví i případ, kdy se prodává zcela odlišný produkt, než se deklaruje na obalu přípravku, někdy i bez účinné látky. Výsledkem je uvedení na trh přípravku, který může představovat výrazně odlišná rizika než přípravek povolený nejen pro zdraví lidí, hospodářských zvířat a pro životní prostředí, ale i pro ošetřovaný porost, půdní úrodnost a kvalitu podzemních vod.

CO RISKUJE KUPUJÍCÍ?

I ty přípravky na ochranu rostlin, které jsou povoleny, jsou z pohledu své biologické aktivity pro zdraví lidí a složky životního prostředí rizikovými látkami, které vyžadují používání řady ochranných pomůcek a aplikací přísně v souladu s návodem k použití. Přehled možných nebezpečí představovaných nákupem nepovolených přípravků nebo padělků je neporovnatelně delší. Podstatné pro tato rizika je, že předem není možno je ani zdánlivě odhadnout, neboť složení takového přípravku není kupujícímu známo a jeho vlastnosti nebyly specializovaným úřadem odborně posouzeny. Předpokládat, že nákupem nepovoleného přípravku či padělku přinejhorším ohrozím úrodu plodiny, by bylo naivní. Ohroženo může být zejména zdraví zaměstnanců, kteří provádějí aplikaci nebo se krátce po aplikaci po pozemku pohybují, zdroje podzemní a povrchové vody v okolí pozemku, necílové organismy včetně včel a zvířete, půdní úrodnost nebo plodiny na pozemcích sousedních.

U rostlin a rostlinných produktů určených pro konzumaci a zkrmování může být ohroženo i zdraví konzumenta nebo zdraví hospodářských zvířat. V případě identifikace nežádoucích reziduí v ošetřených rostlinách nebo rostlinných produktech může pěstitel ztratit odběratele a svoji dobrou pověst, protože není snadné prokázat, že nepoužil nepovolený přípravek, ani neporušil pravidla správné aplikace; pouze v dobré víře použil přípravek, který měl jiné složení, než očekával. Snaha poškozeného uživatele domoci se práva a kompenzace škody od dodavatele nemusí být úspěšná.

KDY JE MOŽNO POVAŽOVAT CHOVÁNÍ PRODEJCE ZA PODEZŘELÉ:

- Prodejce nesděluje adresu sídla ani bydliště, komunikuje výhradně e-mailem nebo přes mobilní telefon.
- Objedávka se provádí prostřednictvím webových stránek, ze kterých nejsou patrné údaje o jejich vlastníkovi ani o žádné kontaktní osobě.
- Jako podmínku dodávky uvádí dovoz na místo krátce před aplikací a zpětný odběr upotřebených obalů ihned po aplikaci.
- Prodejce naléhá na co nejrychlejší aplikaci všech dodaných balení přípravků.
- Při dodávce je uživatel varován před spoluprací s kontrolními orgány a před poskytnutím vzorku přípravku pro kontrolní analýzy.
- Dodací listy nebo faktury jsou neúplné a čísla šarží na nich neodpovídají číslům šarží na obalu přípravků.

JAK MINIMALIZOVAT RIZIKO Z POUŽITÍ NEPOVOLENÉHO PŘÍPRAVKU ČI PADĚLKU:

- V případě podezření vyžadovat od dodavatele náležitě vysvětlení. Není-li schopen jej poskytnout, najít si jiného.
- Při dodávce podezřelého balení přípravku neprodleně kontaktovat místně příslušné zaměstnance Státní rostlinolékařské správy.
- Jsou-li pochyby ohledně výrobku (chybějící markery apod.) vyžádat si písemné potvrzení autenticity.
- V případě podezření je vhodné si též po určitou dobu ponechat „kontrolní“ vzorek přípravku dané šarže, nebo obal.
- Je vhodné si ověřovat rozsah garancí dodavatelů či výrobců za škody způsobené odchylkami ve složení přípravku.
- Vést důsledně evidenci nákupu, spotřeby a pohybu přípravků ve skladu tak, aby bylo možno při případných sporech identifikovat dříve aplikovaný přípravek.